

Stowarzyszenie Rzecznik Praw Rodziców Postulaty. Okrągły Stół Edukacyjny 2019

1. Dobro dziecka, jego wykształcenie i wychowanie jest głównym celem systemu edukacji. Wszyscy uczestnicy systemu mają wobec tego głównego celu funkcję służebną. Dla poprawy jakości systemu oświaty potrzebne jest zwiększenie precyzji w zapisach Ustawy Prawo oświatowe.

Postulujemy:

Potrzebny jest sprecyzowany jasny, klarowny cel edukacji w ustawie Prawo oświatowe, a w celu zawarta filozofia uczenia zakorzeniona w kulturze łacińskiej. Celem edukacji powinien być człowiek integralny, który rozwija się poprzez nadawanie znaczeń swej aktywności, odkrywania własnych możliwości i sensu działania. Taka fenomenologiczna koncepcja całościowego rozwoju człowieka jako celu edukacji, utworzy przestrzeń do wspólnego działania, aby szkoła stała się miejscem spotkania człowieka z człowiekiem, a nie przestrzenią utarczek, czy sporów ideologicznych. Obecnie istniejący zapis w ustawie Prawo oświatowe nie jest wyraźnym celem oświaty w Polsce, ale deklaracją, czym jest system oświaty i czym się kieruje. Ma to swoje implikacje w rozporządzeniach ministra edukacji, które bez głównego celu tworzą pułapki prawne w formie zapisów martwych.

2. Doceniamy inicjatywy poprawy systemu podjęte w ostatnich czterech latach szczególnie fakt, że sześciolatki, według oczekiwań społecznych, pozostały zgodnie z wolą rodziców na poziomie wychowania przedszkolnego. Aby zwiększyć jakość i skuteczność kształcenia, należy pochylić się nad problemami uczniów.

Postulujemy:

Konieczność szczególnego wsparcia dla dzieci, które poszły rok wcześniej do szkoły. To obecnie uczniowie, którzy mają problemy w nauce, na które zwracają uwagę nauczyciele, rodzice oraz pracownicy poradni psychologiczno - pedagogicznych. Lekarze pediatrzy i nauczyciele zwracają uwagę na samookaleczenia się dzieci, depresję i stres szkolny. Nauczyciele, mimo wskazówek zawartych w podstawie programowej, nie dostosowują programu do możliwości percepcyjnych uczniów. **Konieczne jest ogłoszenie w najbliższym roku szkolnym priorytetu ministra w sprawie szczególnej opieki nad uczniem młodszym w systemie, ze wskazaniem, aby kuratorzy, wizytatorzy i dyrektorzy szkół wspierali nauczycieli w procesie dostosowywania realizacji programu nauczania do możliwości wszystkich uczniów, w tym uczniów młodszych. Widzimy tutaj konieczność szkoleń dla kuratorów, wizytatorów i dyrektorów szkół.**

3. Doceniamy również próby wzmocnienia roli wychowawczej szkoły podstawowej, poprzez wydłużenie jej o 2 lata i wzmocnienie liceum poprzez przywrócenie nauki w cyklu czteroletnim, zgodnie z postulatami środowisk naukowych. Wzmacnianie szkoły powinno zacząć się od wzmocnienia nadzoru.

Postulujemy :

Widzimy braki w rozumieniu aktów normatywnych samych nauczycieli. W tym rozumieniu należy pomóc. Przykładem niech będzie permanentne testowanie dzieci w klasach I – III, choć podstawa programowa wyrzuciła z kształcenia zintegrowanego jego funkcję selektywną. Burmistrzowie miast i miasteczek w Polsce przy końcu każdego roku testują dzieci dla celu stworzenia rankingu nauczycieli i szkół. Interwencja nauczycieli u lokalnych władz oświatowych ze wskazaniem zapisu z podstawy programowej nie skutkuje. **Kuratorzy, wizytatorzy, inspektorzy oświaty oraz nauczyciele nie rozumieją zapisów rozporządzenia o podstawie programowej. Konieczne jest permanentne szkolenie nadzoru pedagogicznego w tym zakresie.**

4. Niezależnie od podjętych w dobrym kierunku zmian system edukacji wykazuje wciąż wiele zadawnionych, fundamentalnych mankamentów, braków, które każą podjąć prace nad jego gruntowną przebudową.

Postulujemy:

Rozpoczęcie prac nad zmianą systemu finansowania oświaty np. bon edukacyjny, inne źródła finansowania poza budżetem centralnym. Nie jest prawdą, iż subwencja oświatowa i dobrze wyliczone pieniądze trafiają za każdym dzieckiem do szkół. Duże szkoły nadal dają możliwość oszczędzania przez samorządy, a małe - przeznaczone do likwidacji, bo na nich nie można zaoszczędzić.

5. Popieramy postulaty podniesienia poziomu nauczania poprzez wzmocnienie zawodu nauczyciela, przez podniesienia poziomu kształcenia nauczycieli i wzmocnienie atrakcyjności zawodu poprzez zwiększenie wynagrodzeń.

Postulujemy:

Konieczność rozwiązania następujących problemów: kształcenie nauczycieli, problem braku katedr dydaktyk na wyższych uczelniach, brak doradztwa metodycznego przy warsztacie pracy nauczyciela, problem traktowania dydaktyki jako mniej ważnej dyscypliny nauki. **Postulujemy rozpoczęcie prac nad gruntowną zmianą procesu kształcenia nauczycieli. W procesie tym konieczne jest uwzględnienie roli doświadczonego nauczyciela praktyka. Programy kształcenia nauczycieli na wyższych uczelniach nie powinny być dostosowywane do kadry, jaką uczelnia posiada, ale do potrzeb systemu oświaty.**

6. Sprzeciwiamy się takim formom protestu pedagogów i pracowników oświaty, które są podejmowane ze szkodą dzieci, szczególnie przystępujących do egzaminów kończących etapy nauczania. Jakość systemu edukacji zależy od zapewnienia bezpieczeństwa samego nauczyciela i bezpieczeństwa w realizacji obowiązku szkolnego przez ucznia.

Postulujemy:

Stworzenie statusu nauczyciela jako urzędnika państwowego z jednoczesnym adekwatnym do jego pracy, umiejętności i zaangażowania wynagrodzeniem.

Likwidację nieefektywnego awansu nauczyciela, który raz się wydłuża raz skraca, a który w rzeczywistości jest jedynie drogą do uzyskania wyższej pensji, a nie drogą do podnoszenia jakości kształcenia.

Ocenianie rzeczywistej pracy nauczyciela na podstawie prowadzonych zajęć, ich metodycznej struktury, monitorowania jego warsztatu pracy i skuteczności działania.

7. Jednym z głównych elementów deprawującym system kształcenia jest w naszej ocenie model testowania wiedzy nadzorowany przez CKE, niezależnie od władz oświatowych. Powoduje to poważne obniżenie poziomu nauczania i jest elementem wymagającym pilnej zmiany. Model ten nie koresponduje z filozofią obecnej podstawy programowej.

Postulujemy:

Likwidację Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i Okręgowych Komisji Egzaminacyjnych. Powołanie kilkusobowej grupy w MENie i w Kuratoriach do spraw egzaminów.

Argumentacja:

1. Brak poprawności metodycznej, logicznej, a czasami merytorycznej testów.

Przykładem są tegoroczne testy klas ósmych np. zadania krótkiej odpowiedzi są lapidarne, nie sprawdzają rzetelnej wiedzy na temat pracy z tekstem literackim, nie sprawdzają umiejętności interpretacji tekstu literackiego. Zadania dotyczące wiedzy językowej, gramatycznej i umiejętności interpunkcyjnych, ortograficznych, słownikowych także jej nie sprawdzają, są lakoniczne, odtwórcze, nie skłaniają do myślenia twórczego.

Błędne tematy rozprawki w teście egzaminacyjnym dla ósmoklasisty

„Rozum czy serce – czym się kierujesz w wyborze przyjaciela”.

- Rozum to symbol instrumentalnej sfery osobowości. To nasza inteligencja, wiedza, umiejętności, zdolności. Serce to symbol kierunkowej sfery osobowości. To nasze cele, wartości, potrzeby. Człowiek to osobowość zintegrowana, dlatego dokonując jakichkolwiek wyborów, kieruje się zawsze rozumem i sercem, jedynie w większym lub mniejszym stopniu.
- Rozum i serce to wartości, które nie istnieją względem siebie w opozycji, nie są przeciwstawne, nie są mniej lub bardziej ważne.

Błędne tematy rozprawki w teście maturalnym od 2016r.

Tematy rozprawki zawierają zagadnienia egzystencjalne przedstawione w formie alternatywnej, np.: Tęsknota-siła niszcząca czy budująca ludzkie życie?

Praca- pasja czy obowiązek? Czy warto kochać, jeżeli miłość może być źródłem cierpienia?

Sposób sformułowania tematów powyższych rozprawek umożliwił postawienie tez sprzecznych z humanistycznym dziedzictwem ludzkości, zapisanych w podstawie programowej. A w uzasadnieniu uczeń mógł podać przykład biografii sportowca, modelki, bohatera anonimowej bajki i uzyskać wymaganą liczbę punktów.

2. Konsekwencje testów zewnętrznych

Niepowodzenia na testach zewnętrznych tworzą konsekwencje w postaci lokalnie tworzonych dodatkowych testów dla szkół przez burmistrzów itd. Wszystko związane z ideą, aby podnieść poziom przed testem zewnętrznym. Uczenie pod testy stało się normą, a nie jedynie małym wycinkiem pracy.

Parametryzacja rozwoju człowieka istnieje w sprzeczności z jego wolnością i godnością osobową zapewnioną w Konstytucji RP. Tworzenie narzędzi pomiaru według algorytmu, blokujące możliwość przedstawienia prawdy o istocie osiągnięć we własnym rozwoju, to przejaw instrumentalnej blokady tegoż rozwoju. Zewnętrzny pomiar dydaktyczny w obecnej formie pytań i zadań przede wszystkim zamkniętych organizowany przez CKE, uniemożliwia młodemu człowiekowi realizację **“prawa kształcenia odpowiedniego do wieku i osiągniętego rozwoju. “Egzamin taki jest zaprzeczeniem prezentacji faktycznych osiągnięć w rozwoju ucznia.** W tej sytuacji forma egzaminu jest nieadekwatna do Art.1 p. 1) Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Należy wrócić do systemu bez egzaminów po ósmej klasie z możliwością np. egzaminu wejściowego do liceum itd., lub konkursu świadectw, a decyzję o wyborze pierwszego lub drugiego wariantu podejmowałaby szkoła, w której młodzież pragnie kontynuować naukę.

8. Konieczne jest podniesienie poziomu opiekuńczego w szkołach i warunków, w jakich przebywają dzieci. Doceniamy inicjatywę rządową mającą na celu poprawę warunków żywienia. Docelowo konieczne wydaje się zapewnienie prawa do ciepłego posiłku dla każdego ucznia, likwidacja nauki zmianowej, zmniejszenie obciążenia pracami domowymi, wprowadzenie lekkich tornistrów, poprawa bezpieczeństwa transportu i warunków świetlicowych.

Postulujemy :

Cała sfera aktywności pozaszkolnej - czyli opieka i wychowanie - została przeniesiona z resortu edukacji do ministerstwa pracy, płacy i opieki społecznej - to powoduje, iż system jest niespójny od lat. Należy powrócić do systemu całościowego traktującego zajęcia szkolne i pozaszkolne jako jednolity system kształcenia, wychowania i opieki. Obecna sytuacja jest sprzeczna z samą Ustawą Prawo oświatowe, według której system oświaty zapewniać powinien:

“warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego;” - Art 1. p. 20)

Świetlice i ogniska pozaszkolne powinny wrócić pod skrzydła Ministerstwa Edukacji Narodowej. A finansowanie form pracy pozaszkolnej powinno wiązać się z uruchomieniem projektów międzyresortowych.

9. Podniesienie poziomu nauczania wymaga unowocześniania metod i form edukacji, w kierunku nauki w ruchu, przez zabawę, doświadczenie, samodzielną eksplorację, odejście od mało efektywnej nauki opartej głównie na wykładzie w kierunku współczesnych podstaw naukowych procesu uczenia się. Stworzenie możliwości istnienia w systemie edukacji indywidualnych ścieżek rozwojowych dla uczniów uczących się szybciej lub wolniej.

Postulujemy :

Organizację projektów międzyresortowych wspierających realną konstrukcję praktyki edukacji włączającej czyli utworzenia tzw. szkół pośredniego nauczania, czy szkół propedeutycznych dla dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Nie chodzi tutaj o dosłowne tworzenie nowych budynków i zatrudnianie kadry pedagogicznej, ale utworzenie w ramach istniejących już szkół podstawowych publicznych, niepublicznych w ich wewnętrznej strukturze kilku ścieżek przejścia przez szkołę podstawową w tempie wolniejszym lub przyspieszonym, jak sytuacja tego wymaga. Warto rozpocząć przygotowania do zmian w tym zakresie.

Likwidację nieudolnej formuły recenzowania podręczników szkolnych, która i tak nie chroni podręczników przed rażącymi merytorycznymi błędami. Zmianę osób na liście rzeczoznawców, szczególnie w odniesieniu do klas I - III. Przyjęcie nowej formuły dopuszczania do użytku szkolnego podręczników, a także koniecznie programów (tutaj potrzebna jest zmiana w ustawie). Dopuszczenie do użytku szkolnego podręczników i programów nauczania powinno być poprzedzone egzaminem autora danego podręcznika, czy programu. Egzamin powinien mieć formę obrony podobnej do pracy doktorskiej z możliwością uzyskania przez autora tytułu doktora nauk pedagogicznych. W skład komisji egzaminacyjnej powinni być powoływani przez ministerstwo rzeczoznawcy: naukowcy, konsultanci metodyczni, nauczyciele z dużym stażem. Egzamin taki znacznie zmieniłby rynek wydawnictw edukacyjnych tzn. zmniejszyłby lub ograniczył liczbę propozycji podręczników oraz poprawiłby znacznie jakość publikacji.

Aby poważnie i rzetelnie podejść do naprawy oświaty w Polsce, do zmiany całego ustroju szkolnego, należy usunąć te działania, struktury, które nie sprawdziły się przez ostatnich 30 lat. (CKE, OKE, IBE oraz Ustawa Karta Nauczyciela, awans zawodowy, ewaluacja zewnętrzna i wewnętrzna).

10. Uważamy, że konieczne są dalsze prace nad przywróceniem szkole roli wychowawczej. Jakość systemu kształcenia, oparta powinna być na jakości wychowania. Trzeba zauważyć, że negatywny wpływ na wychowawcze środowisko szkolne mają czynniki zewnętrzne szkoły, czyli przestrzeń publiczna, złe wzorce w tej przestrzeni oraz przyzwolenie społeczne na kłamstwo, agresję i manipulację, brak szacunku dla nauki, pracy w przestrzeni wokół szkoły.

Postulujemy:

Wykorzystanie np. martwych dotąd zapisów Ustawy o ochronie języka polskiego, aby konsekwentnie mandatami za wypowiedzenie wulgaryzmów w sferze publicznej eliminować z przestrzeni otaczającej szkołę złe wzorce zachowania. Konieczna jest tutaj współpraca Ministerstwa Edukacji Narodowej z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych.

Tworzenie międzyresortowych projektów wychowawczych z istniejących już programów ruchów społecznych działających na rzecz edukacji (kształcenia i wychowania)

11. Jakość zaczyna się na poziomie prawa. Wyraźne niekonsekwencje w prawie, niespójność rozporządzeń, ich mnogość nie sprzyjają budowie jakości systemu oświaty.

Postulujemy :

Konieczny jest namysł nad istotą i sensem mnożenia rozporządzeń. Nie ma logicznego uzasadnienia, aby tworzyć rozporządzenie o wymaganiach wobec szkół, jeżeli te wymagania wcześniej opisane są jako zadania w rozporządzeniu o podstawie programowej. Likwidacja rozporządzenia o wymaganiach wobec szkół skupiłaby uwagę na zadaniach podstawy programowej i zwiększyła realną jej implementację.

Akty normatywne zawierają wiele błędów na poziomie definicji samych pojęć. Konieczna jest ich poprawa. Podstawa programowa to nie dokument do realizacji, ale dokument do implementacji. Program nauczania to dokument do realizacji, a jego merytoryczna zawartość i realizacja implementuje podstawę programową. Z podstawy programowej realizujemy jedynie zadania uszczegółowione w programach nauczania. Efekty kształcenia zawarte w podstawie uczeń osiąga, bo efekt to cel. W tym zakresie konieczne są szkolenia przede wszystkim nadzoru pedagogicznego i kadry kształcącej nauczycieli.

Konieczny jest namysł nad absurdalną formą realizacji rozporządzenia o dokumentacji. W praktyce rozporządzenie nie wymaga wcale od nauczycieli ogromnej pracy nad dokumentacją. Jednakże twórcy dziennika elektronicznego Librus wpisali do niego więcej aplikacji niż wymaga rozporządzenie. Nauczyciele męczą się z uzupełnianiem dziennika, a dyrektorzy wymagają uzupełniania dziennika wbrew rozporządzeniu. Więcej. Dziennik zawiera zapisy wszystkich punktów podstawy programowej tzn. zagadnień i efektów kształcenia z poszczególnych edukacji, czy przedmiotów. **W rzeczywistości zatem, co nie sprzyja jakości, nauczyciele pracują według podstawy programowej, a nie przyjętego programu. Nie mają także możliwości dostosowania programu do dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Dziennik za nauczyciela dokonał nieadekwatnych do realnej sytuacji rozwoju dziecka zapisów. Przy pomocy nowoczesnej technologii zatem wróciliśmy do czasów PRL - u, czyli jednego rządowego programu nauczania. Podstawa programowa zamieniła się w program nauczania. Nauczyciel nie ma obiecanej autonomii.**

Podsumowanie

Widzimy konieczność rozpoczęcia długofalowej pracy nad zupełnie nowym ustrojem szkolnym. Trzeba zaprosić do tych działań naukowców, badających ustrój szkolny od lat oraz nauczycieli praktyków, którzy, ucząc, potykają się o niedogodności i absurdy obecnego systemu oświaty.

opracowanie postulatów:

Dorota Dziamska
ekspert Stowarzyszenia Rzecznik Praw Rodziców
dorota@origami.org.pl

Maria Gudro-Homicka
ekspert Stowarzyszenia Rzecznik Praw Rodziców
maria-gudro@wp.pl